

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(Θεωρητική Κατεύθυνση)

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ
Περικλέους *Επιτάφιος*

Αθήνα 2000

Σύνταξη κειμένου: Μαρία Καροφυλλάκη - Σπάρταλη, Φιλολογος Μ.Α.
Μανώλης Στεργιούλης, Φιλολογος Μ.Α.

Copyright (C) 2000: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
Αδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή ανατύπωση ή φωτοτύπηση μέρους ή όλου του παρόντος βιβλίου, καθώς και η χρησιμοποίηση των ερωτήσεων που περιέχονται σ' αυτό σε σχολικά βοηθήματα ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
• ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	
<i>Εισαγωγή</i>	9
<i>Σημειώσεις</i>	12
Κεφάλαιο 34	
<i>Ερμηνευτικές ερωτήσεις</i>	13
<i>Σημειώσεις</i>	16
Κεφάλαιο 35	
<i>Ερμηνευτικές ερωτήσεις</i>	19
<i>Σημειώσεις</i>	21
Κεφάλαιο 36	
<i>Ερμηνευτικές ερωτήσεις</i>	23
<i>Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις</i>	25
<i>Εργασίες για το σπίτι</i>	27
<i>Σημειώσεις</i>	28
Κεφάλαιο 37	
<i>Ερμηνευτικές ερωτήσεις</i>	30
<i>Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις</i>	33
<i>Εργασίες για το σπίτι</i>	36
<i>Σημειώσεις</i>	37
Κεφάλαιο 38	
<i>Ερμηνευτικές ερωτήσεις</i>	40
<i>Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις</i>	41
<i>Εργασίες για το σπίτι</i>	42
<i>Σημειώσεις</i>	43
Κεφάλαιο 39	
<i>Ερμηνευτικές ερωτήσεις</i>	45
<i>Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις</i>	47
<i>Εργασίες για το σπίτι</i>	49
<i>Σημειώσεις</i>	50

Κεφάλαιο 40	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	52
Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις	54
Εργασίες για το σπίτι	56
Σημειώσεις	57
Κεφάλαιο 41	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	60
Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις	62
Εργασίες για το σπίτι	65
Σημειώσεις	66
Κεφάλαιο 42	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	68
Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις	71
Εργασίες για το σπίτι	76
Σημειώσεις	77
Κεφάλαιο 43	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	79
Εργασίες για το σπίτι	81
Σημειώσεις	82
Κεφάλαιο 44	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	85
Σημειώσεις	88
Κεφάλαιο 45	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	89
Σημειώσεις	91
Κεφάλαιο 46	
Ερμηνευτικές ερωτήσεις	92
Σημειώσεις	93
Ερωτήσεις για τη συνολική θεώρηση του έργου	94
Συνθετικές - Δημιουργικές Εργασίες	96
Παραδείγματα Κριτηρίων Αξιολόγησης	98
Αδίδακτα Κείμενα	104
Βιβλιογραφία	117

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με τα τελευταία βιβλία αξιολόγησης των μαθητών ολοκληρώνεται μια σημαντική προσπάθεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας, στόχος της οποίας ήταν η εκπόνηση και διάδοση νέων μεθόδων αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου. Στο πλαίσιο της εκπονήθηκαν τα τρία τελευταία χρόνια δεκάδες βιβλίων που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στο Λύκειο. Τα βιβλία αυτά περιέχουν οδηγίες μεθοδολογίας σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών, παραδείγματα ερωτήσεων διαφόρων τύπων, υποδείγματα εξεταστικών δοκιμασιών, θέματα συνθετικών - δημιουργικών εργασιών και άλλα χρήσιμα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς.

Το έντυπο αυτό υλικό συνοδεύτηκε από την παραγωγή ανάλογου ηλεκτρονικού υλικού, από τη δημιουργία Τράπεζας Θεμάτων και από πολυάριθμες επιμορφωτικές δραστηριότητες σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών.

Η παραπάνω προσπάθεια δεν είχε σκοπό να επιβάλει ένα συγκεκριμένο τρόπο αξιολόγησης ούτε να αυξήσει το φόρτο εργασίας διδασκόντων και διδασκομένων, όπως ισχυρίστηκαν ορισμένοι. Επιδίωξε να ενημερώσει τους καθηγητές για τις σύγχρονες εξεταστικές μεθόδους, να τους δώσει πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής τους, να τους προβληματίσει γύρω από τα θέματα αυτά και να τους παράσχει ερεθίσματα για αυτομόρφωση. Πιστεύουμε ότι με το έργο μας συμβάλαμε στη διεύρυνση της δυνατότητας των διδασκόντων να επιλέγουν οι ίδιοι τη μέθοδο που θεωρούν πιο κατάλληλη για την αξιολόγηση των μαθητών τους και βοήθησαμε στην αύξηση της παιδαγωγικής τους αυτονομίας.

Πεποίθησή μας είναι πως όλα αυτά άλλαξαν το τοπίο στον τομέα της αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου, έφεραν νέο πνεύμα και άρχισαν να τροποποιούν σταδιακά ξεπερασμένες αντιλήψεις και τακτικές που κυριάρχησαν επί πολλά χρόνια στο Ελληνικό σχολείο. Τα θετικά σχόλια που εκφράστηκαν από το σύνολο σχεδόν των επιστημονικών και εκπαιδευτικών φορέων για τα θέματα των εξετάσεων του περασμένου

Ιουνίου, τα οποία διαμορφώθηκαν με βάση το πνεύμα και τη μεθοδολογία της αντίστοιχης εργασίας του Κ.Ε.Ε., επιβεβαιώνουν όσα προαναφέρθηκαν.

Η κριτική που είχε αρχικά ασκηθεί για το έργο μας περιορίζεται συνεχώς, ενώ αυξάνει καθημερινά η αποδοχή του από την εκπαιδευτική κοινότητα και η αναγνώρισή του. Σ' αυτό συνέβαλε ασφαλώς και η βελτίωση του υποστηρικτικού υλικού που παράγεται από το Κ.Ε.Ε., η οποία οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις παρατηρήσεις και υποδείξεις των διδασκόντων στα Ενιαία Λύκεια. Η συνειδητοποίηση, τέλος, του τρόπου με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται το υλικό αυτό στη διδακτική πράξη και ο περιορισμός των σφαλμάτων που διαπράχθηκαν στην αρχή (μηχανική αναπαραγωγή πλήθους ερωτήσεων, υπέρμετρη αύξηση της εργασίας των μαθητών, απουσία εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης κτλ.) οδήγησαν σε πολύ θετικά αποτελέσματα, τα οποία όσο περνά ο καιρός θα γίνονται εμφανέστερα.

Η διαπίστωση αυτή μας ενισχύει να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας και να την επεκτείνουμε, εκπονώντας ανάλογο υλικό και για άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, εφόσον εξασφαλιστούν οι απαραίτητες οικονομικές και λοιπές προϋποθέσεις.

Τελειώνοντας, επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους τους συνεργάτες μου στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, οι οποίοι εργάστηκαν αφιλοκερδώς, με αφοσίωση και σπάνιο ζήλο και επιτέλεσαν κάτω από δύσκολες συνθήκες σημαντικό έργο. Ευχαριστώ ακόμη όλους τους εκπαιδευτικούς που με ποικίλους τρόπους στήριξαν την προσπάθειά μας και βοήθησαν στην επιτυχία της. Ξέχωρες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στις δακτυλογράφους του Κ.Ε.Ε, στο τεχνικό προσωπικό του, στον Προϊστάμενο της Γραμματείας του κ. Γεώργιο Κορκόντζηλα και στους εκδότες που συνεργάστηκαν μαζί μας από το 1997 μέχρι σήμερα.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Καθηγητής Μιχάλης Κασσωτάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Ε.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο «*Επιτάφιος*» του Περικλή είναι από τα πιο δύσκολα κείμενα του Θουκυδίδη. Η μελέτη του από οποιαδήποτε οπτική γωνία και αν γίνεται βρίσκεται αντιμέτωπη με πολλά προβλήματα. Το γεγονός ότι οι απόψεις και γι' αυτήν ακόμη την πατρότητα του έργου δίστανται, αρκεί για να κατανοήσουμε τις δυσκολίες που συναντούμε στην προσπάθεια προσέγγισής του.

Η εξαρχής επίγνωση των δυσκολιών που περιέχει το συγκεκριμένο κείμενο απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, προκειμένου να αποφευχθούν αυθαίρετες ερμηνείες και συμπεράσματα. Γιατί τέτοιες ερμηνείες ασφαλώς δε φωτίζουν αλλά συσκοτίζουν την πραγματικότητα και απομακρύνουν από την επιστημονική θεμελίωση της αλήθειας.

Έχοντας πλήρη συναίσθηση των παραπάνω με το παρόν τεύχος δε φιλοδοξούμε να δώσουμε απάντηση στα καίρια ερωτήματα που θέτει ο «*Επιτάφιος*», ούτε να υιοθετήσουμε ή να απορρίψουμε τις αλληλοσυγκρουόμενες απόψεις της φιλολογικής έρευνας γι' αυτόν. Επιδίωξή μας είναι να δώσουμε στον διδάσκοντα υποστηρικτικό υλικό για τη διδασκαλία του, που ο ίδιος θα κρίνει με ποιο τρόπο και σε ποια έκταση θα το αξιοποιήσει. Θέλουμε πάντως να τονίσουμε εκ νέου ότι σε καμία περίπτωση οι προτεινόμενες ερωτήσεις δεν πρέπει να περιορίσουν τη διδασκαλία στο πλαίσιο που αυτές προσδιορίζουν. Αντίθετα, μπορεί να επιλέξει εκείνες που κρίνει καταλληλότερες για την επίτευξη των στόχων της διδασκαλίας του ή να προχωρήσει στη σύνθεση άλλων.

Η ομάδα σύνταξης συνέθεσε τις ερωτήσεις με γνώμονα τους γενικούς σκοπούς του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών, όπως αυτοί καθορίζονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αλλά και τους ειδικούς σκοπούς και στόχους της διδασκαλίας του «*Επιταφίου*». Μεταξύ αυτών των σκοπών και στόχων συγκαταλέγεται: «Η συνειδητοποίηση της σημασίας των επιτευγμάτων του αρχαίου κόσμου για την πορεία του πολιτισμού. Η μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ως φορέα πνευματικής δημιουργίας. Η συνειδητοποίηση της αφετηρίας και της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας και του εθνικού βίου και επομένως η ενίσχυση της αυτογνωσίας

και των ιδιαιτεροτήτων της πολιτισμικής μας ταυτότητας» (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων*).

Στόχος της διδασκαλίας του «*Επιταφίου*» είναι να κατανοήσουν οι μαθητές τις ιδέες που διατυπώνονται σ' αυτόν, να αξιολογήσουν τη σημασία για τη συγκεκριμένη περίοδο της αθηναϊκής Ιστορίας αλλά και για το σημερινό άνθρωπο ... Να παρουσιάσουν τον «*Επιτάφιο*» ως έκφραση της ιδεολογίας και των θεσμών της αθηναϊκής δημοκρατίας της κλασικής εποχής και να τον αποτιμήσουν ως λογοτεχνικό κείμενο (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο).

Οι ερωτήσεις στο τεύχος αυτό ταξινομούνται ανάλογα με την πρόταση διδασκαλίας της διδακτέας ύλης από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Έτσι, για τις ενότητες που θα διδαχθούν από μετάφραση οι ερωτήσεις είναι: α) Ερμηνευτικές ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης) και β) Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης. Για τις ενότητες που θα διδαχθούν από το πρωτότυπο εκτός των παραπάνω τύπων προτείνονται και εργασίες για το σπίτι καθώς και λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις.

Βεβαίως οι μαθητές της Γ' Λυκείου θα διδαχθούν και «*Θεματογραφία*», προκειμένου να αποκτήσουν τη γνώση της δομής και της σύνταξης του αρχαίου ελληνικού λόγου, να κατανοήσουν τις ομοιότητες και διαφορές της αρχαίας με τη νέα ελληνική γλώσσα και να ενισχυθεί η ικανότητά τους στη μετάφραση. Για διευκόλυνση της διδασκαλίας της «*Θεματογραφίας*», προτείνουμε στο τέλος του τεύχους δέκα θέματα, των οποίων η επιλογή έγινε με βάση τις παραπάνω επισημάνσεις.

Η Ομάδα Σύνταξης